

1. Je kunt alle signalen negeren...

Deze week had ik vakantie en las ik een roman: *Gebied 19* van Esther Gerritsen. Dat boek kreeg ik cadeau van heel hartelijke mensen met wie ik een mooi contact heb. Esther Gerritsen groeide op in de Rooms-Katholieke traditie, maar verzette zich er jarenlang tegen, tegen het geloof van haar jeugd. Tot een jaar of vijf geleden, vanaf die tijd gelooft ze onbekommerd in Jezus Christus en is ze teruggekeerd naar de Katholieke Kerk.

Dit boek, daar moet je een beetje van houden, het is een heel surrealistisch verhaal, over iemand die op een morgen wakker wordt en dan blijkt dat de helft van de wereldbevolking weg is, verdwenen naar een andere planeet. De hoofdpersoon, Tomas, begrijpt er helemaal niets van. Maar iedereen zegt tegen hem: 'Tomas, heb je onder een steen gelegen? Dit zag toch iedereen aankomen? Iedereen wist het! Het kón toch zo niet doorgaan met de aarde? Er móést iets gebeuren! Tomas, heb je echt zulke oogkleppen op gehad?'

Op het eerste gezicht is het natuurlijk een heel dwaas verhaal: de halve wereldbevolking die naar een andere planeet verhuist. Maar het fascineerde me wel. Want hoe vaak zeggen we het niet tegen elkaar? 'Als we deze manier van leven willen blijven volhouden, dan hebben we méér dan één aardbol nodig.' Nou ja, in deze roman is er dan opeens zo'n tweede aardbol.

En wie gaan erheen? De 'mensen die noodzakelijk zijn', staat er. Dat doet denken aan de 'noodzakelijke beroepen' in de coronatijd. De winnaars, die gaan naar de nieuwe planeet. De verliezers, die blijven achter. En de winnaars, op die nieuwe planeet, die bepalen wie erbij mogen komen. En wie niet. Op de nieuwe planeet kun je een verzoek indienen tot gezinshereniging. En dan wordt het opeens heel wrang. Want dan lijkt die nieuwe planeet op Europa, en de oude planeet op Afrika, waar de verliezers achterblijven.

Ik las dus dat boek, dat bizarre verhaal, en tegelijkertijd was ik bezig met Genesis 32. En opeens zag ik allerlei lijntjes lopen, heel frappant, tussen die roman van Esther Gerritsen en dat heilige Woord van God. Want zoals Tomas heeft doorgeleefd met oogkleppen op, zo heeft Jakob doorgeleefd met oogkleppen op. Zoals Tomas alle signalen heeft genegeerd, zo heeft Jakob alle signalen genegeerd.

2. Een man met een verleden is bang voor de toekomst

Het boek is bizar, maar dit hoofdstuk is ook bizar. Een mens die worstelt met God. Dat is tenminste de conclusie die Jakob zelf trekt in vers 30: 'Ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht.' En het meest frappante is dan wel wat Jakob er achteraan zegt: 'En mijn leven is gered.' In het gevecht had hij, de mens Jakob, de overhand. Hij heeft gevochten met God en stand gehouden!

Hoe kan zoiets? Wat is dit voor een vreemd gedeelte? Laten we proberen er iets dieper in te duiken.

Om te beginnen moeten we ons realiseren wat precies de situatie is. Het is inmiddels twintig jaar geleden dat Jakob wegvluchtte van zijn ouderlijk huis, nadat hij zijn broer Ezau op een laffe manier had bedrogen en beroofd van de voorrechten van de eerstgeborene. In die twintig jaar is er veel gebeurd. Jakob heeft gewoond bij zijn oom Laban in het verre Paddan-Aram. Hij is er getrouwd met Lea en met Rachel en heeft er elf zonen gekregen. In zakelijk opzicht kun je wel zeggen dat Jakob zich enorm heeft opgewerkt. Twintig jaar geleden kwam hij berooid, zonder bezit, bij Laban aan. Nu komt hij terug met een oneindige hoeveelheid vee, schapen, geiten, koeien, ezels, kamelen, noem maar op. Jakob is steenrijk geworden.

Maar nu bereikt hij zijn geboortestreek, en hoe dichterbij dat land komt, hoe banger Jakob wordt. Want hij heeft een verleden. Ezau leeft nog steeds, en hij heeft gedreigd Jakob te doden. Dat is nu juist de reden geweest voor Jakobs vlucht. Hoe zou Ezau hem nu ontvangen? Zou hij hem inmiddels hebben vergeven? Of zou de oude haat oplaaien en hem ertoe brengen Jakob om te brengen? Ezau heeft inmiddels ook niet stilgezeten en heeft een leger van honderden knechten om zich heen verzameld.

Het eerste wat ons hoofdstuk ons vertelt, is dat God Jakob bemoedigt. 'Engelen van God ontmoetten hem,' staat er in vers 1. En dan durft Jakob boden te sturen naar Ezau om zijn komst aan te kondigen. Maar als de boden terugkomen en melden dat Ezau er al aan komt, met een leger van vierhonderd man, schrikt Jakob enorm. En meteen doet hij drie dingen.

Hij beschermt zijn familie en zijn bezittingen door ze te verdelen in twee groepen. Als de ene groep dan wordt aangevallen, kan de

andere groep nog wegvlugten.

Het tweede wat hij doet is

bidden. En het derde is:

proberen Ezau gunstig te stemmen door hem een groot geschenk van allerlei soorten vee aan te bieden.

In zijn gebed tot God bidt Jakob om hulp. Maar als je dat gebed goed leest, valt het op, dat Jakob zwijgt over de oorzaak van alle problemen: zijn eigen schuld, zijn

bedrog waardoor hij Ezau tegen zich in het harnas heeft gejaagd. Hij stelt zich wel heel nederig op, maar vraagt niet om vergeving. Wel beroept hij zich op de beloften die God Zelf heeft gegeven: God Zelf heeft hem immers het land Kanaän beloofd, God Zelf heeft hem voorspoed in het vooruitzicht gesteld en God Zelf heeft beloofd dat zijn nageslacht zal uitgroeien tot een groot volk. Hoe kan dat als hij nu met zijn hele familie wordt uitgemoord door Ezau? De beloften van God, die vormen de basis waarop Jakob pleit. En dat is heel cruciaal! Hou dat vast!

3. De confrontatie... met God Zelf!

Dan valt de nacht. Jakob heeft zijn kamp opgeslagen bij de beek Jabbok, een watertje dat uitmondt in de Jordaan. De Jabbok vormt voor hem een emotionele grens. Als hij dit water oversteekt komt hij echt op gevaarlijk terrein. En daarom blijft hij alleen achter, als zijn vrouwen, zijn bijvrouwen en zijn elf zonen zijn overgestoken.

Een man alleen in de donkere nacht. Een man met een verleden. En daarom met angst voor wat komen gaat. Misschien heeft Jakob omhoog gekeken en de sterren gezien, en gedacht aan zijn opa, aan Abraham, die van God de belofte gekregen had dat zijn nageslacht zo talrijk zou zijn als de sterren aan de hemel. Jakob is alleen en hij heeft tijd nodig om na te denken, voordat hij de Jabbok overtrekt.

Opeens wordt hij ruw uit zijn gepeins losgescheurd. Hij wordt aangevallen door een onbekende, die met hem het gevecht aangaat.

En het wordt een lang gevecht, een strijd die Jakob uitput. Maar hoe zijn onbekende tegenstander zich ook inspant, hij krijgt Jakob er niet onder. En als de morgen gloort, komt Jakob tot de ontdekking dat het niet zomaar iemand is met wie hij gevochten heeft. Jakob heeft gevochten met God Zelf. De HERE in de gestalte van een mens.

Wonderlijk, maar waar. Wat is hier aan de hand? Waarom gaat God het gevecht met Jakob aan? En waarom wint God niet? God de Almachtige, God, de Schepper van hemel en aarde, de Heer van het heelal! Hoe kan het dat Jakob tegen Hem standhoudt?!

Voor die vraag moeten we weer terug naar het gebed van Jakob. Hij heeft gevraagd om hulp tegen Ezau. Maar hoe kan God hem helpen als zijn schuld nog steeds overeind staat? Hoe kan God de bedrieger helpen, als hij nooit werkelijk berouw heeft getoond over zijn bedrog?

Er staat niet alleen iets in tussen Jakob en Ezau, er staat ook al twintig jaar iets in tussen Jakob en God! En Jakob kan daar zelf wel gemakkelijk overheen leven, maar voor God is dat probleem nog altijd niet opgelost. En juist nu, in deze nacht, móét de lucht geklaard worden. Morgen, als Jakob Ezau ontmoet, is het te laat. Vannacht moet Jakob in het reine komen met zijn verleden en met God. En als Jákob de confrontatie uit de weg gaat, twintig jaar lang, als Jákob alle signalen negeert, dan zal God Zélf de confrontatie aangaan. Uit liefde voor Jakob. En vanwege de trouw aan Zijn beloften. Want God wil niet dat Jakob en zijn familie worden uitgemoord. God heeft een veel betere toekomst met hen voor ogen.

'En een man worstelde met Jakob,' lezen we, vers 24. Daarbij moeten we even wat achtergrondinformatie hebben. In het oude Oosten was een worsteling soms méér dan alleen een gevecht. In bepaalde situaties gold een worsteling als een godsoordeel. Degene

die won, was niet zozeer lichamelijk sterker, maar had God aan zijn kant. Hij was degene die in zijn recht stond. Zo is het ook hier. Het gaat om iets anders dan een gewoon spierballengevecht. Het gaat om het recht.

4. De enige basis voor redding: Gods goedheid

Maar dan het grote raadsel: waarom houdt Jakob stand? Waarom krijgt God hem niet klein? Hoe is het mogelijk: een mens, een zondaar, een bedrieger, wint het in de confrontatie van de rechtvaardige, heilige God! Het lijkt de wereld op z'n kop! De enige sleutel om dit te begrijpen ligt in dat gebed van Jakob. Inderdaad: hij verdoezelt zijn schuld. Hij draait als een kat om de hete brei heen. Maar in zijn gebed om hulp heeft hij één argument dat zó sterk is, dat hij daardoor in het gevecht dat volgt standhoudt tegen de almachtige God. Dat argument is het beroep op Gods eigen beloften. Het is God Zelf die Jakob en zijn nageslacht verzekerd heeft van een toekomst. En hoe zou God ooit ontrouw kunnen worden aan zijn eigen beloften? Dat kán Hij niet, dat is in strijd met Zijn natuur, met Zijn wezen. Jakob wint absoluut niet vanwege zijn eigen verdienste of vanwege zijn nederige verzoek. Het is uitsluitend en alleen vanwege zijn beroep op Gods eigen belofte. Dat Jakob mag blijven leven is voor de volle honderd procent aan God Zelf te danken. Het is genade, genade, en nog eens genade. 'Van al Uw goedheid wil ik blijven zingen; tienduizend redenen tot dankbaarheid.' Gods goedheid houdt ons staande, anders niets!

Als de hemel in het oosten lichter wordt, probeert de onbekende zich los te maken uit Jakobs greep. Maar niet voordat hij Jakob een klap heeft gegeven op zijn heupgewricht. Een flinke klap, want de heup raakt ontwricht. En dat is niet zonder betekenis.

De heup was in die tijd het symbool van de vruchtbaarheid. In de oude Statenvertaling, die heel letterlijk het Hebreeuws vertaalt, kun je dat nog terugvinden. Bijvoorbeeld in Genesis 46: 26. Daar wordt gesproken over het nageslacht van Jakob. En hoe worden de nakomelingen van Jakob daar genoemd? Dat zijn 'de zielen, uit zijn heup gesproten'. Kinderen komen voort uit je heup. De heup is het symbool van de vruchtbaarheid. En vruchtbaar: dat is Jakob. Waar zijn ouders zoveel problemen mee hebben gehad, net als zijn grootouders, het krijgen van kinderen, dat lijkt bij Jakob vanzelf te gaan. Elf zonen heeft hij maar liefst. En een dochter. Als de ene helft door Ezau uitgemoord zou worden, dan kan de andere helft nog steeds vluchten en het geslacht voortzetten.

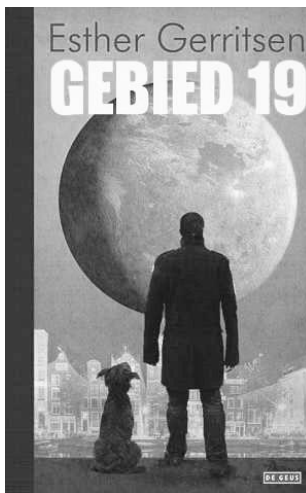
Maar hier raakt God Jakob aan de heup. Voortaan zal hij bij elke stap zijn heup voelen. En hij zal herinnerd worden aan de strijd met God, de strijd die hij alleen kon winnen door een beroep op God Zelf, op Zijn beloften, op Zijn genade. Het is niet door zijn heup, door zijn vruchtbaarheid of door zijn mannelijkheid dat de toekomst verzekerd is. Het is volledig en uitsluitend Gods trouw.

Dat is wat Jakob hier gaat beseffen. Altijd heeft hij op zichzelf vertrouwd, op zijn eigen slimmigheidjes, op zijn bedriegerij, op zijn trucjes om meer vee bij elkaar te sparen, op zijn vruchtbaarheid. Nu leert hij dat alleen Gods trouw, Gods goedheid, Gods zegen hem redden kan. En daarom wil hij absoluut de vreemdeling niet laten gaan zonder diens zegen. Vers 26: 'Ik zal u niet laten gaan, tenzij U mij zegent.' Dat is Jakobs belijdenis. Hij is aangewezen op Gods zegen. Alleen kan hij niet verder.

Dan is het gevecht voorbij. Jakob is waar hij wezen moet. En het leven opent zich voor hem. De toekomst was tot aan deze nacht onzeker. Jakob had geweten dat Ezau het recht had hem te straffen, te doden. Maar nu daagt er licht. De vreemdeling vraagt naar Jakobs naam. En dan krijgt hij, Jakob, dat wil zeggen: de hiellichten, de bedrieger, een nieuwe naam: Israël, strijder met God. In het gevecht met God is Jakob staande gebleven, omdat hij zich beriep op Gods trouw. En als Jakob in de strijd met God staande is gebleven, zou Ezau hem dan nog kwaad kunnen doen? Natuurlijk niet. Vers 28: 'Toen zei Hij (dat is God): Uw naam zal voortaan niet meer Jakob luiden, maar Israël, want u hebt met God en met mensen gestreden, en hebt overwonnen.' Jakobs toekomst is verzekerd, ook Ezau zal hem geen kwaad doen.

Jakob krijgt een nieuwe naam, en hij krijgt de zegen van God. Hij is door de crisis heen. En hij noemt de plaats Pniël: gezicht van God. Hij heeft God gezien van aangezicht tot aangezicht en hij mag verder, levend, een nieuwe toekomst tegemoet. En dan steekt Jakob, al strompelend, de Jabbok over. En terwijl hij de Jabbok oversteekt,

gaat de zon over hem op. De laatste keer dat het ging over de zon, dat was vier hoofdstukken eerder, in Genesis 28: 11. Toen Jakob wegvluchtte, weg bij Ezau vandaan, toen kwam hij in Bethel. Dan staat er: 'Hij bereikte de plaats waar hij overnachtte, want de zon was ondergegaan.' En natuurlijk: die twintig jaar daartussen ging de zon ook op, elke dag, maar pas hiér wordt het weer gezegd: 'En de zon ging over hem op, toen hij door Pniël gegaan was...'

Jakob voelt zich als herboren. Een nieuwe naam, een nieuw begin, door het water heen naar een nieuwe toekomst, terwijl de zon opgaat over zijn leven.

Even terug naar die roman, *Gebied 19*. Voor iedereen is het duidelijk dat er iets moet gebeuren. Het kán niet zo verder met deze wereld. We kunnen niet doorgaan met het uitputten van de aarde, met de vervuiling, met het optrekken van de grenzen van het fort Europa, met de spiraal van oorlog en geweld. Maar Tomas leeft alsof er niets aan de hand is. Hij schuift alles voor zich uit. Net als Jakob, die twintig jaar lang zijn schuld voor zich uitschuift.

5. Ook over jouw leven wil God Zijn zon laten opgaan

En nu de vraag aan jou en mij: wat schuif jij eigenlijk voor je uit? Misschien ook al jaren? Wat zijn de signalen die jij negeert? Signalen van andere mensen? Signalen misschien wel van je lichaam? Welke confrontatie ga jij uit de weg? En waarom eigenlijk? Waarom ga je die confrontatie uit de weg?

Is het de confrontatie met je levensstijl? Met de manier waarop je leeft, werkt, de manier waarop je omgaat met relaties? Is het de confrontatie met de dood, met het feit dat je sterfelijk bent? Weet je, uiteindelijk is het de confrontatie met God. 'En een man worstelde met hem...' Misschien is er vandaag ook iemand die met jou de worsteling aangaat. Iemand die groter is dan jij.

En wat doe jij dan? Bij wie zoek jij je redding? Jakob heeft altijd vertrouwd op zijn eigen slimmigheid, op zijn trukjes. En hij is er altijd mee weggekomen. Altijd. Tot hier! Want hier krijgt hij een klap tegen zijn heup. Maar eindelijk, eindelijk ontdekt Jakob de enige basis waarop hij kan staan, waarop hij staande blijft in het gevecht: Gods eigen trouw, Gods eigen beloften. Gods genade is voor hem genoeg. In het boek loopt Tomas een kerk binnen. De pastoor is blijkbaar ook achtergebleven op de oude aarde. Hij hoort kennelijk niet bij de noodzakelijken. De pastoor is heel duidelijk over die verdeling in de winnaars en de verliezers. Hij zegt: 'De Katholieke Kerk erkent geen nieuwe orde, wij erkennen dit menselijk oordeel niet. Er is maar één God. Er is er één die oordelen mag en oordelen kan. Hoe dit oordeel zal uitvallen, zullen wij bij leven niet meemaken. Laat u niet misleiden.' Volgens mij is dat de kern van het hele boek. Elk menselijk oordeel loopt vast. Uiteindelijk kom je allemaal voor God te staan. Het oordeel is alleen aan Hem. En de enige basis om stand te houden in dat oordeel, is de goedheid van God Zelf. De goedheid die Hij heeft laten zien in Jezus Christus. In Hem alléén ligt onze redding. Want Hij droeg de straf voor onze zonden.

Esther Gerritsen zegt daarover in een interview: 'Dat verhaal (van Jezus aan het kruis) confronteert ons met onze omgang met schuld en schuldgevoel. Juist daarop was ik indertijd afgeknapt. Ik probeerde net zo goed te zijn als Jezus. Maar dat bleek onmogelijk! We doen van alles fout, dat kan niet anders. En we schuiven bovendien graag anderen de schuld in de schoenen. Jezus deed daar niet aan mee. Hij zegt als het ware: "Kom maar, ik neem wel alle schuld op me", zodat wij niet onder onze fouten gebukt hoeven te gaan. Weet je wat zo erg is? Veel mensen lijden aan wie ze zijn of denken te moeten zijn. Ze denken dat ze niks waard zijn of niets toevoegen. Daarom hebben we de troost van dit verhaal nodig.' Aldus Esther Gerritsen. De troost van dit verhaal. Je hóéft niet meer te vluchten. Je hoeft niet langer de confrontatie uit de weg te gaan. Zoek je redding niet in jezelf, niet in jouw prestaties. Zoek je heil alleen in Gods goedheid, in Jezus Christus, de Redder van de wereld. En de zon gaat op, vol stralend licht, ook over jouw leven. Amen.